

פסקי דין ממו"ר הגאון רבי ברוך יצחק לוי זצ"ל

רב ור"מ "מקור חיים"

מייסד וראש בית הדין לממונות בירושלים

בנידון

נתן לחבירו גלופות צבעוניות להדפסת ספר ותובע את מחירן

הנידון

מו"ל של ספר שהדפיס אותו באמצעות גלופות צבעוניים, נתבע ע"י בעל הגלופות לשלם לו עבור הגלופות. טוען המו"ל שבעל הגלופות לא קבע לו שום מחיר, והיה סבור שנותן לו את הגלופות במתנה כשם שהוא נתן לבעל הגלופות במתנה גלופות בשחור לבן.

המקורות להלכה

הנה צ"ק קא א איבעיא להו יש שצח סמנים על גבי הלמאר או אין שצח סמנים על גבי הלמאר וכו', רבינא אמר הצ"ע כגון דלמאר דחד וסמנים דחד וקאתי קוף ולצעי' להאי למאר צהאי סמנים, יש שצח סמנים ע"ג הלמאר דא"ל הצ לי סמנאי דגצך נינהו, או דלמאר אין שצח סמנים ע"ג הלמאר וא"ל לית לך גצאי ולא כלום. ת"ש בגד שנצטעו צקליפי ערלה ידלק, אלמאר חזותא מילתא היא. אמר רבא הנראית לעינים אסרה תורה דתניא ערלים הם לא יאכל אין לי אלא איסור אכילה מנין שלא יהנה ממנו ולא יצבע בו ולא ידליק בו את הנר ת"ל וערלתם ערלתו את פרי ערלים לא יאכל, לרבות את כולם. וצמוד"ה או דלמאר אין שצח סמנים ע"ג הלמאר, תימה הרי נהנה שלמרו מעולה צדמים יותר וישלם מה שנהנה כמו אכלה מתוך הרחצה דפ"צ ונפלה לגינה דהכונס וצפרק אלו נערות אמר תחז לו חצירו משקים של אחרים צצית הצליעה דמשלם מה שנהנה. ויש לחלק דהנאה דהכא אינה צאה ע"י מעשיו ולא ע"י מעשה צהמתו, וצתחז לו חצירו אע"פ שאין זה ע"י מעשיו מ"מ נהנה גופו. אי נמי הנאה דהכא לא חשיבא הנאה שאינה אלא נוי צעלמא יותר. עכ"ל. והרא"ש צפסקיו כאן הביא להלכה רק תירון ראשון של התוס', וכן נקט להלכה המהרש"ל ציש"ש פ' הגזול, הביאו הש"ך חו"מ סי' שלא.

וגראה עפ"י דרכו של מו"ר גאון ישראל הגרש"ש זצ"ל, דאם אין שצח סמנים ע"ג הלמאר לא חשבו האי יפוי מראה לשצח צכמות ואיכות, ורק הוא מעולה צדמים, כמש"כ צתוס' צקושיתם שלמרו מעולה צדמים, ולא נקטו לומר שלמרו מושצח צאיכותו, וענין זה של שצח ממון צשווי הלמאר אינו נקרא שצח שיצכה צעל הסמנים איזה זכות צלמאר ע"י סמנים שלו הכניסו לרשותו איזה יתרון, כיון שיתרון זה אינו צגוף הלמאר,

והקשו רק דמ"מ הנאה אית ליי דלמרו מעולה צדמים והוי זה נהנה וזה חסר, וע"ז תירלו דעל הנאה אינו חייב רק אם נעשה ע"י מעשיו או מעשה בהמתו. ובתיי' הב' תירלו דכיון דאינו אלא נוי צעלמא לא חשוב הנאה אף דמעולה צדמים אינו רק כדבר שאין גופו ממון. ולתירוץ א', ומכ"ש לתירוץ ב', אין כאן שבה צעין אם אין שבה סמנים ע"ג הלמר, רק יתרון שווי דמים ויתרון שווי דמים בלי שבה צכמות ואיכות הוא דבר שאין בו ממש.

ובתשו' הרא"ש כלל יב סי' ו': ושאלת הנותן טבלא לאומן ללייר בה ליורים ששחקין עליהם צאיסקונדרי ואפרה על צעליי' אחר שליירה קודם שפרע לו שכרו, אם יש כח צידו לאסור. תשובה. כיון דקיי"ל אין אומן קונה בשבה כלי הרי אין לו בגוף כלום אלא שכר הוא דמחייב ליי צעל הכלי ואין לו כח לאסור הכלי, ואפי' אם הי' האומן קונה בשבה כלי היינו היכא שי' ממשות בשבה כגון שנתן לו עלים לתקן לו כלי, אצל לא עשה האומן אלא לייר צסמנים ואין בה ממש, דאיבעיא לן צפ' הגוזל קמא דף קא אם יש שבה סמנים ע"ג הלמר או לא כגון אם צבע קוף למרו של ראובן צסמנים של שמעון אם חייב ראובן לשלם השבה שהשביח למרו ולא איפשטא הבעיא ואינו חייב לשלם, נמלא שלא קנה הלייר צצבע כלום, וכי"ת יכול לגרוד אם יגרדנו אין בו ממש כדלמר התם צמאי מעביר לה צצפון צפון עבזרי מעבד, ועוד כיון דאין אומן קונה בשבה כלי אין יכול לגרוד ולקלקל כלי של צעה"צ. עכ"ל. ועי' צקלוה"ח ונתה"מ סי' צו צמה שהאריכו לפרש את תשו' הרא"ש. ועי' צמחנ"א הלי' משיכה סי' ו'.

והנה יש לעיין צכל מזיק בגדי צצעונים אם חייב לשלם צעד דמי שבה הצצע. ובצ"ך חו"מ סי' צו ס"ק ד מפורש דלריך לשלם אם הקדיחו לאחר נפילה, ומוכח דאף אם חזותא לאו מילתא חייב מזיק לשלם כפי שזוה הכל עם השבה, דאלת"ה הרי היא צעיא דלא איפשטא אם חזותא מילתא ופטור לשלם. ונראה דענין זה דומה כמזיק מטצע דאם שייפי' צצופינא ועשה חסרון בגוף המטצע חייב לשלם כל דמי שוויי', כי"כ הכא אף אם אין שבה סמנים ע"ג הלמר וחזותא לאו מילתא, מ"מ היא מעולה צדמים ומגלגלין עליו את הכל, ורק שאנו דנים על הנאת השבה צפ"ע כתצו צתום' צתי' צ' דאין כאן הנאה כלום.

ובתום' שם קצ צ דיכול האומן לתצוע שכרו מהאשה שמי"מ היא נהנית ממעשה ידיו אף אם אין שבה סמנים ע"ג הלמר, י"ל דהוי משום יורד לשדה חצירו ונטעה שלא צרשות דאם היא שדה העשויה ליטע חייב לשלם כפי השומא של שאר פועלים, דזה דומה כמי ששכרו, ושם ודאי הוי עשוי לזה שהרי הצעל נתן בגדה לצצע צרשותה, וכעין שכתב צש"ך סי' שלא דאף למש"כ תום' דאינו חייב על הנאה רק אם צאה ע"י מעשיו או ע"י מעשה בהמתו, מ"מ אם האכיל צעל האוכלים את צהמת חצירו חייב לשלם כיורד שלא צרשות.

ולפי"ז צנידוננו ודאי דיכול צעל הגלופות הצצעוניות לתצוע מהמו"ל מה שנהנה צייקור הספר אף אם אין שבה סמנים ע"ג הלמר וחזותא לאו מילתא, דהרי הוא כשדה העשויה ליטע דחייב לשלם כפי השומא אף שלא צרשות, וכ"ש כאן שהי' צרשות המו"ל.

אך מה שטען שצכתן לו את הגלופות הצצעוניות לאו אדעתא לתצוע ממנו תמורתם, אין זו טענה עפ"י הש"ך סי' שלא.